

Aaro Harju

Selvitys

vapaan sivistystyön oppilaitosfuusioista ja yhteistyöverkostoista

1. Oppilaitosmuutorajat ylittäneet rakenneratkaisut
2. Saman oppilaitosmuodon sisällä toteutetut rakenneratkaisut
3. Oppilaitosmuutorajat ylittävät alueelliset yhteistyöverkostot
4. Oppilaitosmuotojen alueelliset yhteistyöverkostot
5. Osaava-yhteistyöhankkeet
6. Esimerkkejä oppilaitosten yhteisistä laatu- ja kehittämishankkeista

Vapaa Sivistystyö ry

22.3.2016

Vapaan sivistystyön oppilaitosrakenne on muuttunut vuosikymmenien kuluessa. Eniten on tapahtunut kansalais- ja työväenopistojen yhdistymisiä. Viime vuosina on menty myös oppilaitosmuotorajojen yli, kun eri oppilaitokset ovat yhdistyneet vapaan sivistystyön kentällä tai ammatillisten oppilaitosten kanssa. Tämä kartoitus paneutuu näihin muutoksiin. Kartoitus ei ole aukoton, mutta antaa hyvän kuvan oppilaitosfuusioista vapaassa sivistystyössä viime vuosikymmeninä ja vuosina.

Kartoitus jakaantuu kuuteen osaan. Ensin kuvataan oppilaitosrajojen yli menneet fuusiot, jotka ovat pisimmälle vietyjä rakenneratkaisuja vapaan sivistystyön kentällä. Sen jälkeen kerrotaan oppilaitosmuotojen sisällä tehdyistä oppilaitosten yhdistymisistä siltä osin kuin fuusiot on saatu selville ilman perusteellista tutkimista. Oppilaitosten nimenmuutoksia ei ole otettu listaukseen mukaan. Sitten esitetään oppilaitosmuotorajat ylittävät alueelliset yhteistyöverkostot, mitä seuraa kuvaus oppilaitosmuotojen sisäisistä yhteistyöverkostoista. Lopuksi kerrotaan esimerkinomaisesti Osaava-yhteistyöstä sekä oppilaitosten yhteisistä laatu- ja kehittämishankkeista. Viimeksi mainitut kuvaukset eivät ole täydellisiä, koska esimerkiksi Osaava-hankkeita on toteutettu reilun viiden vuoden ajan erilaisilla kokoonpanoilla. Ei ollut perusteltua ruveta kuvaamaan niitä kaikkia. Sama koskee Opetushallituksen rahoittamia laatu- ja kehittämishankkeita. Epätäydellisyydestään huolimatta yhteistyöverkostokuvaukset kertovat sen, että vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat kyenneet hyvään yhteistyöhön opettajien täydennyskouluttamisessa sekä toiminnan kehittämisessä ja laaduntamisessa.

1. Oppilaitosmuotorajat ylittäneet rakenneratkaisut

Oppilaitos <i>Nimi ja kotipaikka sekä toiminta- paikkakunnat</i>	Entiset oppilaitokset <i>Entisten oppilaitosten nimet</i>	Opetusalat <i>Fuusioituneet opetusalat</i>
Ahlman Ammattiopisto Tampere Orivesi	Ahlman Ammattiopisto Oriveden opisto	2. asteen ammatillinen koulutus kansanopistokoulutus
Axxell ja Folkhögskolan Axell Helsingfors Esbo Karis/Korsnäs Kristinestad Lovisa Närpes Pargas Raseborg Åbo	Cityfolhögskolan/Finns folkhög- skola Finns folkhögskola Karis/Korsnäs kurscenter Lappfärds folkhögskola Östra Nylands folkhögskola Svenska Österbottens Folkaka- demi (nykyisin ylläpitäjänä När- pes stad) Åbolands folkhögskola Yrkesinstitutet Sydväst Åbolands yrkesinstitut	2. asteen ammatillinen koulutus kansanopistokoulutus maahanmuuttajakoulutus
Espoon seudun koulutuskun- tayhtymä Omnia Espoo	Omnian aikuisopisto ja op- pisop.yksikkö Espoon työväenopisto Espoon aikuislukio	2. asteen ammatillinen koulutus kansalaisopistokoulutus aikuislukio avoin yliopisto ikäihmisten yliopisto taiteen perusopetus aikuisille
Itä-Hämeen opisto Hartola Pertunmaa Sysmä	Itä-Hämeen kansanopisto Itä-Hämeen kansalaisopisto	kansanopistokoulutus kansalaisopistokoulutus avoin yliopisto lukiokoulutus lukioon valmentava koulutus musiikkikoulu
Kuusamo-opisto Kuusamo	Kuusamon kansalaisopisto Kuusamon kansanopisto	kansalaisopistokoulutus kansanopistokoulutus kesäyliopistokoulutus
Kymenlaakson opisto Kouvola	Kymenlaakson kansanopisto Anjalankosken opisto	kansanopistokoulutus kansalaisopistokoulutus
Oulun Diakoniaopisto Oulu Ylitornio	Oulun Diakoniaopisto Ylitornion kristillinen opisto	2. asteen ammatillinen koulutus kansanopistokoulutus
Seurakuntaopisto Helsinki Järvenpää Pieksämäki Ruokolahti	Koulutuskeskus Agricola (ent. Sisälähetysseuran opisto ja Kristil- linen opintokeskus) Luther-opisto Partaharjun kansanopisto Jaakkiman kristillinen opisto	kansanopistokoulutus opintokeskuskoulutus 2. asteen ammatillinen koulutus perusopetus ja sen lisäopetus maahanmuuttajakoulutus
Vuolle-opisto	Oulun seudun kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus

Oulu	Pohjola-opisto	kansanopistokoulutus perusopetus ja 10-luokka avoin yliopisto 2. asteen ammatillinen koulutus
------	----------------	--

Näissä oppilaitosfuusioissa on ollut mukana 21 vapaan sivistystyön oppilaitosta kuluneiden vuosien aikana.

3. Saman oppilaitosmuodon sisällä toteutetut rakenneratkaisut

Kansalaisopistot

<i>Nykyinen oppilaitos ja kotipaikkakunta ja toimintapaikkakunnat</i>	<i>Entiset oppilaitokset</i>	<i>Pääkoulutusalat</i>
Autere-opisto Mänttä-Vilppula	Mäntän työväenopisto Vilppulan kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
Etelä-Karjalan kansalaisopisto Lappeenranta Luumäki Taipalsaari	Saimaan kansalaisopisto Joutsenon kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
Euran kansalaisopisto Eura	Euran kansalaisopisto Kiukaisten kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
Hiiden opisto Lohja Siuntio Vihti	Lohjan työväenopisto Vihdin kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus avoin yliopisto ikäihmisten yliopiston opintopiiri maahanmuuttajakoulutus
Huittisten seudun kansalaisopisto Huittinen Harjavalta Punkalaidun	Huittisten kansalaisopisto Harjavallan kansalaisopisto Punkalaitumen kansalaisopist	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
Inkoon kansalaisopisto / Ingå medborgarinstitut Inkoo	Inkoon kansalaisopisto Ingå medborgarinstitut	kansalaisopistokoulutus kuvataidekoulu
Joensuun seudun kansalaisopisto Joensuu Kontiolahti Liperi Outokumpu Polvijärvi	Joensuun kansalaisopisto Kontiolahden kansalaisopisto Liperin kansalaisopisto Outokummun opisto Polvijärven kansalaisopisto Enon kansalaisopisto Pyhäselän kansalaisopisto Tuupovaaran kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
Jokihelmen opisto Haapavesi Kärsämäki Merijärvi Oulainen Pyhäntä Siikalatva	Haapaveden kansalaisopisto Oulas-opisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
Jokilatvan opisto Haapajärvi Nivala Pyhäjärvi Reisjärvi	Haapajärven kansalaisopisto Nivalan kansalaisopisto Pyhäjärven kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus kuvataidekoulu käsityökoulu
Jyväskylän kansalaisopisto		kansalaisopistokoulutus

Jyväskylä Luhanka Muurame Uurainen	Jyväskylän kaupungin työväenopisto Jyväskylän maalaiskunnan kansalaisopisto Säynätsalon työväenopisto Pohjois-Päijänteen kansalaisopisto	taiteen perusopetus avoin yliopisto
Jämsän työväenopisto Jämsä Kuhmoinen	Jämsän työväenopisto Jämsänkosken työväenopisto Kuoreveden kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus avoin yliopisto
Järvilakeuden kansalaisopisto Evijärvi Kauhava Lappajärvi	Järviseudun kansalaisopisto Kauhavan-Härmän kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus
Järvi-Pohjanmaan kansalaisopisto Alajärvi Soini Vimpeli	Alajärven kansalaisopisto Lehtimäen ja Soinin kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus avoin yliopisto kuvataidekoulu käsityökoulu
Järvi-Saimaan kansalaisopisto Sulkava Juva Rantasalmi	Sulkavan kansalaisopisto Juvan kansalaisopisto Rantasalmen kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
Kaskikuusen kansalaisopisto Lapinlahti	Lapinlahden kansalaisopisto Varpaisjärven kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus avoin yliopisto
Kemin työväenopisto Kemi	Kemin työväenopisto Kemin kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus
Kimitoöns vuxeninstitut Kimitoön	Dragsfjärds arbetarinstitut Kimitobygdens medborgarinstitut	kansalaisopistokoulutus lasten kuvataidekoulu
Kivalo-opisto Kemi Keminmaa Simo Tervola	Kemin työväenopisto Keminmaan kansalaisopisto Simon ja Kuivaniemen kansalaisopisto Tervolan kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
Kokkolan seudun opisto / Karlebynejdens institut Kokkola	Kokkolan työväenopisto Karleby medborgarinstitut	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus lasten ja nuorten kuvataidekoulu
Kotkan opisto Kotka	Kotkan työväenopisto Toukolan kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus
Kouvolan kansalaisopisto Kouvola	Kouvolan kaupungin kansalaisopisto Elimäen kansalaisopisto Kuusankosken kaupungin työvä-	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus

	enopisto Valkealan työväenopisto	
Kuopion kansalaisopisto Kuopio Juankoski Kaavi Rautavaara Tuusniemi	Kuopion kansalaisopisto Karttulan-Tervon kansalaisopisto Kaavin kansalaisopisto Koillis-Savon alueopisto Tuusniemen kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus avoin yliopisto
Kurikan kansalaisopisto Kurikka	Kurikan kansalaisopisto Jalasjärven kansalaisopisto Jurvan kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
Lakeudenportin kansalaisopisto Alavus Kuortane Töysä Ähtäri	Alavuden kansalaisopisto Kuortaneen kansalaisopisto Ähtärin kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
Lieksan kansalaisopisto Lieksa	Lieksan kansalaisopisto Lieksan-Pielisjärven työväenopisto	kansalaisopistokoulutus
Loimaan työväenopisto Loimaa	Loimaan työväenopisto Alastaron kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
Meän opisto Ylitornio Pello	Ylitornion kansalaisopisto Pellon kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
Mikkelin kansalaisopisto Mikkeli Hirvensalmi Ristiina	Mikkelin kaupungin kansalaisopisto Ristiinan kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus avoin yliopisto
Oriveden seudun kansalaisopisto Orivesi Juupajoki	Oriveden seudun kansalaisopisto Oriveden työväenopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
Oulu-opisto Oulu	Oulun työväenopisto Haukiputaan kansalaisopisto Kiiminkijoen opisto Oulunsalon kansalaisopisto Oulunsalon taidekoulu	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus avoin yliopisto liikuntakoulu
Petäjä-opisto Parkano Honkajoki Kankaanpää Karvia Kihniö Lavia Pomarkku	Parkanon kansalaisopisto Kankaanpään kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
Pieksämäen seutuopisto		kansalaisopistokoulutus

Pieksämäki	Pieksämäen työväenopisto Siilin kansalaisopisto	taiteen perusopetus
Pirkan opisto Nokia Lempäälä Pirkkala Vesilahti	Nokian työväenopisto Lempäälä-opisto Pirkkala-opisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus avoin yliopisto ikäihmisten yliopiston opintopiiri
Porin seudun kansalaisopisto Pori Ulvila	Porin kaupungin työväenopisto Uvilan kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
Porvoon kansalaisopisto / Borgå medborgarinstitut Porvoo Askola	Porvoon kansalaisopisto Borgå medborgarinstitut	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus ikäihmisten yliopisto
Puruvesi-opisto Savonlinna Enonkoski Kerimäki Kesälahti Punkaharju	Savonlinnan kansalaisopisto Puruveden kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus
Puulan seutuopisto Joutsa Kangasniemi Toivakka	Joutsan kansalaisopisto Kangasniemen kansalaisopisto Toivakan kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
Raaseporin kansalaisopisto / Medborgarinstitutet Raseborg Raasepori	Ekenäs medborgarinstitut Karjaan kaup. suomenk. kansalaisopisto Karis svenska medborgarinstitut Pohjan työväenopisto Tenala-Bromarf medborgarinstitut	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
Raision työväenopisto Raisio Masku Mynämäki Nousiainen Rusko	Raision työväenopisto Mynämäen seudun kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
Revontuli-Opisto Kittilä Enontekiö Sodankylä	Kittilän kansalaisopisto Enontekiön kansalaisopisto Sodankylän kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
Ruukin kansalaisopisto Siikajoki	Ruukin kansalaisopisto Paavolan kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus
Salon kansalaisopisto Salo	Salon kansalaisopisto Halikon kansalaisopisto Perniön kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus ikäihmisten yliopisto
Sastamalan Opisto		kansalaisopistokoulutus

Sastamala Kiikoinen Lavia	Vammalan opisto Äetsän kansalaisopisto	taiteen perusopetus avoin yliopisto
Sipoon kansalaisopisto / Sibbo medborgarinstitut Sipoo	Sipoon suomalainen kansalaisopisto Sibbo svenska medborgarinstitut	kansalaisopistokoulutus avoin yliopisto
Sisä-Savon kansalaisopisto Suonenjoki Rautalampi Tervo Vesanto	Suonenjoen kansalaisopisto Suonenjoen työväenopisto Iisveden työväenopisto	kansalaisopistokoulutus ammattillinen lisäkoulutus
Soisalo-opisto Varkaus Heinävesi Joroinen Leppävirta	Varkauden työväenopisto Varkauden kansalaisopisto Heinäveden kansalaisopisto Joroisten kansalaisopisto Leppävirran kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
Sotkamon kansalaisopisto Sotkamo Kuhmo	Sotkamon kansalaisopisto Kuhmon kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus avoin yliopisto
Suomenselän kansalaisopisto Kinnula Lestijärvi Toholampi	Kinnulan kansalaisopisto Toholammin kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus avoin yliopisto
Tampereen seudun työväenopisto Tampere Ylöjärvi	Tampereen työväenopisto Ylöjärven työväenopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
Vaasa-opisto Vaasa Isokyrö Laihia Vähäkyrö	Vaasan työväenopisto Kyrönmaan opisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
Vakka-Suomen kansalaisopisto Laitila Kustavi Pyhäranta Taivassalo Uusikaupunki Vehmaa	Laitilan-Pyhärannan kansalaisopisto Uudenkaupungin kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus avoin korkeakoulu ikäihmisten yliopiston opintopiiri
Valkeakoski-opisto Valkeakoski Akaa Kangasala Pälkäne Urjala	Valkeakosken Työväenopisto Akaan Opisto (Toijalan kansalaisopisto, Viialan työväenopisto, Urjalan-Kylmäkosken kansalaisopisto) Kangasala-Opisto Pälkäneen seudun kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus avoin yliopisto seniariakatemia

Vanajaveden Opisto Hämeenlinna Hattula Janakkala	Hämeenlinnan kansalaisopisto Parolan seudun kansalaisopisto Hauhon kansalaisopisto Janakkalan kansalaisopisto Kalvolan kansalaisopisto Lammin kansalaisopisto Rengon kansalaisopisto Tuuloksen kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus sirkuskoulu maahanmuuttajakoulutus
Viitaseudun opisto Pihtipudas Viitasaari	Pihtiputaan kansalaisopisto Viitasaaren kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
Väståbolands medborgarinstitut Pargas	Pargas-Nagu medborgarinstitut Skärgårdshavets medborgarinstitut	kansalaisopistokoulutus kuvataidekoulu
Wahren-opisto Forssa Tammela	Forssan aikuisopisto Tammelan kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus avoin yliopisto
Wellamo-opisto Lahti Asikkala Hollola Hämeenkoski Kärkölä Myrskylä Nastola Orimattila Padasjoki	Lahden kansalaisopisto Asikkalan-Padasjoen kansalaisopisto Hollolan kansalaisopisto Nastolan kansalaisopisto Orimattilan kansalaisopisto	kansalaisopistokoulutus taiteen perusopetus
Äänekosken kansalaisopisto Äänekoski	Äänekosken työväenopisto Suolahden työväenopisto	kansalaisopistokoulutus

Parin vuosikymmenen aikana ainakin 164 kansalais- tai työväenopistoa on yhdistynyt 58:ksi kansalais- tai työväenopistoksi.

Kansanopistot

<i>Nykyinen oppilaitos ja kotipaikkakunta ja toimintapaikkakunnat</i>	<i>Entiset oppilaitokset</i>	<i>Pääkoulutusalat</i>
Borgå folkakademi Borgå	Borgå folkhögskola Svenska folkakademin	kansanopistokoulutus maahanmuuttajakoulutus
Kiljavan opisto Nurmijärvi Kirkkonummi Tampere Vaasa Oulu Kuopio Helsinki	Kiljavan opisto Siikaranta-opisto Voionmaan opisto	kansanopistokoulutus ammatillinen lisäkoulutus
Evangeliska folkhögskolan i Svenssfinland Vasa Hangö	Evangeliska folkhögskolan i Österbotten Evangelista folkhögskolan i Södra Finland	kansanopistokoulutus maahanmuuttajakoulutus

Vuosien varrella muutama kansanopisto on lakkautettu. Niitä ei ole listattu tähän, koska kyseessä ei ole ollut oppilaitosfuusio.

4. Oppilaitosmuotorajat ylittävät alueelliset yhteistyöverkostot

Alue	Mukana olevat tahot	Ydintoiminnot
Itä-Suomi		
Itä-Suomen vapaan sivistystyön yhteistyöelin	Vapaan sivistystyön oppilaitosmuodot ja oppilaitokset Etelä-Savon, Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan entisten läänien alueelta	Vapaan sivistystyön päivät Tiedonvaihtofoorumi
Etelä-Pohjanmaa		
Eteläpohjalaisen vapaan sivistystyön konsortio	Etelä-Pohjanmaan opisto, Etelä-Pohjanmaan kesäyliopisto, Järvi-Pohjanmaan kansalaisopisto, Kauhajoen evankelinen opisto, Lakeudenportin opisto, Lapuan kansalaisopisto, Lapuan kristillinen opisto, Lehtimäen opisto, OK-opintokeskuksen Seinäjoen toimisto, Seinäjoen kansalaisopisto	Maakunnan sivistystarpeen kartointus Yhteiset kehittämishankkeet Sivistysfoorumit
Varsinais-Suomi		
Turun vapaan sivistystyön verkosto	Turun suomenkielinen työväenopisto, Åbo svenska arbetarinstitut, Auralan kansalaisopisto, Paasikivi-opisto, Turun kristillinen opisto, Turun kesäyliopisto, OK-opintokeskuksen Turun toimisto	Yhteiset tapaamiset Seminaarit ja tilaisuudet Pop up -päivät Hansakorttelissa
Fria bildningsträff i Åboland	Åbo arbis, Folkhögskolan axsell, Skärgårdens kombi, Kimitoöns vuxeninstitut, Studiecentralen SFV	Yhteiset tapaamiset noin kaksi kertaa/lukuvuosi
Keski-Pohjanmaa		
Kvarnen	Kronoby folkhögskola, Kronobe medborgarinstitut	Yhteinen hallinto ja johto
Keski-Karjala		
Keski-Karjalan toisen asteen oppilaitosten rehtoriverkosto	Keski-Karjalan toisen asteen oppilaitokset, Keski-Karjalan kansalaisopisto, Kiteen evankelinen kansanopisto, Tohmajärven kansalaisopisto	Säännölliset rehtoritapaamiset
Kainuu		
Vapaan sivistystyön yhteistyöryhmä	Kaukametsän opisto, Kainuun opisto	Aikuisten maahanmuuttajien perusopetuksen koordinointi
Päijät-Häme		
Lahden seudun yhteistyöverkosto	Diakonia-instituutti, Harjulan kansalaisopisto, Lahden kansanopisto, Perheniemen opisto	Yhteinen Osaava-hanke Yhteinen suunnittelutyö Benchmarking

Pirkanmaa		
Pirkanmaan oppiva vapaan sivistystyön verkosto	Ahjolan kansalaisopisto, Hämeenkyrön kansalaisopisto, Ikaalisten kansalaisopisto, Oriveden opisto (nyk. Ahlman), Oriveden seudun kansalaisopisto, Pirkan opisto, Tampereen kesäyliopisto, Tampereen seudun työväenopisto	Yhteinen Osaava-hanke
Pirkanmaan SVV-verkosto	Tampereen yliopiston aikuiskasvatyksikkö, Tampereen seudun työväenopisto, Ahjolan kansalaisopisto, Murikka-opisto, OK-opintokeskuksen Tampereen toimisto	SVV-tutkimusohjelman puitteissa syntynyt tutkimuksellinen opintopiiri ja yhteistyöverkosto
Uusimaa		
Pääkaupunkiseudun vapaan sivistystyön oppilaitosverkosto	Pääkaupunkiseudun kunnalliset kansalaisopistot Helsingin yksityiset kansalaisopistot Helsingin kansanopistot Valtakunnalliset opintokeskukset	Maahanmuuttajakoulutus Markkinointi
Ruotsinkielisten opistojen yhteistyöverkosto Itä-Uudellamaalla	Porvoo kansalaisopisto/Borgå medborgarinstitut Sipoon kansalaisopisto/Sibbo medborgarinstitut Valkon kansalaisopisto Borgå Folkakademi	Yhteinen avoimen yliopiston tarjonta Osaava–Kunnig-hankkeen koordinointi Yhteistapaamiset Benchmarking
Valtakunnallinen verkosto		
Setlementtiopistojen verkosto	16 kansalaisopistoa ja kaksi kansanopistoa eri puolilla maata	Toiminnan yhteinen kehittäminen Hankeyhteistyö

Yhteinen alueellinen vaikuttamistyö on pisimmällä Itä-Suomessa, jossa toimii Itä-Suomen vapaan sivistystyön yhteistyöelin. Se on epävirallinen verkosto ilman juridista muotoa, joka on toiminut säännöllisesti vuodesta 2006 lähtien. Tämän yhteistyöelimen toiminnassa ovat mukana vapaan sivistystyön eri oppilaitosmuodot ja niiden alueelliset yhteenliittymät entisten Etelä-Savon, Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan läänien alueelta. Itä-Suomen aluehallintovirasto on vahvasti mukana verkostossa ja toimii monella tapaa yhteen nivovana liimana. Ryhmässä on myös liikunnan koulutuskusten ja Kansanopistoyhdistyksen edustus. Vapaa Sivistystyö ry:n suunnittelija toimii mukana yhteistyöelimen toiminnassa. Verkoston järjestämät suositut vapaan sivistystyön päivät ovat olleet merkittävin yhteistyömuoto.

Toinen merkittävä oppilaitosmuotorajat ylittävä verkosto on Eteläpohjalaisen vapaan sivistystyön konsortio, joka koottiin vuonna 2011. Sopimuksenvaraiseen yhteistyöhön siirryttiin vuonna 2013.

Konsortion lähtökohtana on yhteistyössä vastata alueen asukkaiden sivistystarpeisiin maakunnallisesti sekä toteuttaa yhteisiä kehittämishankkeita ja sivistysseminaareja.

Muita laajoja verkostoja ovat Helsingin seudun kunnallisten ja yksityisten vapaan sivistystyön oppilaitosten yhteistyöverkosto, Turun vapaan sivistystyön työryhmä, Lahden seudun yhteistyöverkosto ja Pirkanmaan oppiva vapaan sivistystyön verkosto. Oma lukunsa on valtakunnallinen settlementtiopistojen yhteistyöverkosto 16 kansalaisopiston ja kahden kansanopiston kesken.

Toisen tyyppistä yhteistyötä edustaa Kruunupyyn ja Kainuun malli. Kruunupyyssä kansalaisopiston ja kansanopistolla on yhteinen johto ja hallinto, ja Kainuussa kansalaisopistolla ja kansanopistolla on pysyvä yhteistyöryhmä.

Omanlaisensa alueellinen yhteistyömuoto on vapaan sivistystyön tutkimuksen alueellinen yhteistyöverkosto Tampereen seudulla.

Alueelliset yhteistyöverkostot ovat kaikki syntyneet omista alueellisista tarpeista, minkä vuoksi niiden rakenteet ja toiminnan sisällöt ovat erilaiset.

Oppilaitosmuotorajat ylittävät alueelliset yhteistyöverkostot kattavat vain osan maata. Tähän asiaan on päätetty paneutua Vapaa Sivistystyö ry:n toimesta vuosina 2016 ja 2017. Kattava alueellinen yhteistyö olisi koko toimialan etu.

5. Oppilaitosmuotojen alueelliset yhteistyöverkostot

Alue	Mukana olevat tahot	Ydintoiminnot
Uusimaa		
Helsingin kansalaisopistojen yhteistyöverkosto	Etelä-Helsingin kansalaisopisto Toimela, Helsingin aikuisopisto, Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto, Helsingfors stads svenska arbetarinstitut, Kalliolan kansalaisopisto	Rehtoritapaamiset Ajatusten ja ideoiden vaihtaminen
Pääkaupunkiseudun kuntallisten kansalaisopistojen yhteistyöverkosto	Esbo arbetarinstitut, Espoon työväenopisto, Helsingfors stads svenska arbetarinstitut, Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto, Kauniaisten kaupungin kansalaisopisto, Vantaan aikuisopisto	Rehtoritapaamiset Ilmonet-yhteistyö Yhteinen hallinto-ohjelma
Uudenmaan kansalaisopistojen rehtoriverkosto	Uudenmaan kansalaisopistot	Pari rehtoritapaamista vuodessa Uudenmaan opistoseminaari vuosittain
Kuuma-kuntien kansalaisopistoverkosto Keski-Uudellamaalla	Hyvinkään opisto, Jokelan kansalaisopisto, Järvenpään opisto, Keravan opisto, Nurmijärven opisto	Yhteistapaamiset
Varsinais-Suomi		
Ilo oppia -opistoverkosto Turun seudulla	Auralan kansalaisopisto, Auranlaakson kansalaisopisto, Kaarinan kansalaisopisto, Lieto-opisto, Loimaan työväenopisto, Naantalin opisto, Paimion opisto, Raisio työväenopisto	Yhteistapaamiset
SaLaVa-opistoverkosto	Auranlaakson kansalaisopisto, Loimaan työväenopisto, Salon kansalaisopisto, Vakka-Suomen kansalaisopisto	Yhteistapaamiset
Yhteistyöverkosto Varsinais-Suomessa	Salon kansalaisopisto, Somero-opisto, Vakka-Suomen kansalaisopisto, Turun suomenkielisen työväenopisto	Osaava-hankkeen ympärille muodostunut yhteistyöverkosto
Satakunta		
Kansalaisopistojen verkosto	Euran kansalaisopisto, Huittisten seudun kansalaisopisto, Kokemäen kansalaisopisto, Merikarvian kansalaisopisto, Otsolan kansalaisopisto, Porin seudun kansalaisopisto, Petäjä-opisto, Rauman kansalaisopisto	Yhteistapaamiset Yhteiset tilaisuudet Koulutusyhteistyö
Häme		
Kanta-Hämeen seudun kansalaisopistojen yhteis-	Hausjärven kansalaisopisto, Hyvinkään kansalaisopisto, Hämeen kesä-	Yhteistapaamiset Yhteisten projektien toteuttaminen

työverkosto	yliopisto, Jokiläänin kansalaisopisto, Lopen kansalaisopisto, Riihimäen kansalaisopisto, Wahren-opisto, Vanajaveden Opisto	
Keski-Pohjanmaa		
Norra Ligan	Kvarnen, Jakobstad svenska arbetarinstitut, Karleby nejdens institut svenska enhet, Nykarleby arbis, Pedersöre medborgarinstitut	Osaava–Kunnig-hankkeen koordinointi Yhteistapaamiset Benchmarking Yhteiset projektit
Pohjanmaa		
Rektorsrådet	Korsholm vuxeninstitut, Vasa arbis, Kristinestads medborgarinstitut, Närpes vuxeninstitut, Malax-Korsnäs medborgarinstitut, Vörå-Maxmo medborgarinstitut	Osaava–Kunnig-hankkeen koordinointi Yhteistapaamiset Benchmarking Yhteiset projektit
Etelä-Karjala		
Saimaan seudun kansalaisopistojen yhteistyöverkosto	Imatran kansalaisopisto, Järvi-Saimaan kansalaisopisto, Lappeenrannan kansalaisopisto, Mikkelin kansalaisopisto, Mäntyharjun kansalaisopisto, Pieksämäen kansalaisopisto, Puumalan kansalaisopisto, Savonlinnan kansalaisopisto, Varkauden kansalaisopisto	Rehtorien tapaamiset
Etelä-Savo		
Mikkelin seudun kansalaisopistojen yhteistyöverkosto	Mikkelin kansalaisopisto, Mäntyharjun kansalaisopisto, Pieksämäen seutuopisto	Yhteisten nettiympäristöjen tuottaminen
Keski-Suomi		
Kansanopistojen yhteistyörengas	Alkio-opisto, Jyväskylän kristillinen opisto, Iso Kirja -opisto, Jämsän kristillinen kansanopisto, Karstulan evankelinen opisto, Keski-Suomen opisto	Yhteistyökokoukset
Keski-Suomen opistopiiri	Hankasalmen kansalaisopisto, Jyväskylän kansalaisopisto, Jyväskylän kansalaisopisto, Jämsän työväenopisto, Karstulan kansalaisopisto, Keuruun kansalaisopisto, Laukaan kansalaisopisto, Lievestuoreen kansalaisopisto, Puulan seutuopisto, Saarijärven kansalaisopisto, Suomenselän kansalaisopisto, Viitaseudun opisto, Äänekosken kansalaisopisto	Koulutus Tapahtumat Edunvalvonta

Pohjois-Pohjanmaa		
Meri-Pohjolan opistopiiri	lin kansalaisopisto, Jokihelmen kansalaisopisto, Jokilatvan kansalaisopisto, Kalajoen kansalaisopisto, Kempeleen kansalaisopisto, Kuusamon kansalaisopisto, Lakeuden kansalaisopisto, Oulujoki-opisto, Oulujärven kansalaisopisto, Oulu-opisto, Pudasjärven kansalaisopisto, Raahen opisto, Ruukin kansalaisopisto, Taivalkosken kansalaisopisto, Vuolle-opisto, Ylivieskan seudun kansalaisopisto	Yhteinen kehittämistyö ja edunvalvonta Kaamosseminaari yhteistyössä Lapin opistopiirin kanssa
Lappi		
Lapin opistopiiri	Inarin kansalaisopisto, Kemijärven kansalaisopisto, Kivalo-opisto, Kolarin kansalaisopisto, Meän opisto, Muonion kansalaisopisto, Posion kansalaisopisto, Ranuan kansalaisopisto, Revontuli-Opisto, Rovaniemen kansalaisopisto, Rovaniemen kaupungin kansalaisopisto, Sallan kansalaisopisto, Tornion kansalaisopisto, Utsjoen kansalaisopisto	Yhteinen kehittämistyö ja edunvalvonta Kaamosseminaari yhteistyössä Meri-Pohjolan opistopiirin kanssa

Kansalaisopistoilla on kautta maan alueellisia yhteistyöryhmiä, jotka toimivat säännöllisesti. Ne ovat ennen muuta tapaamis- ja tiedonvaihtofoorumeita. Jonkin verran on koulutusyhteistyötä ja hankeyhteistyötä.

Pääkaupunkiseudun kunnallisilla opistoilla tärkeänä yhteistyön tuloksena on syntynyt yhteinen ilmoittautumisportaali, Ilmonet (www.ilmonet.fi). Lisäksi pääkaupunkiseudun kunnallisilla opistoilla on käytössään yhteinen sähköinen hallinto-ohjelma. Opistot tekevät myös yhteistä kehittämistyötä ja markkinointia.

Keskisen ja pohjoisen Suomen kansalaisopistojen opistopiireillä on pitkä historia. Ne ovat toimineet tiiviinä yhteistyöverkostona jo silloin, kun verkostoituminen ei ollut kaikkien huulilla.

Kansanopistojen vakiintunut yhteistyöverkosto toimii vain Keski-Suomessa.

6. Osaava-yhteistyöhankkeet

Osaava-hankeyhteistyö on ollut merkittävä yhteistyön virittäjä vapaan sivistystyön oppilaitoskentässä. Lähes kaikissa maakunnissa on toteutettu puolen vuosikymmenen aikana lukuisia Osaava-hankkeita erilaisilla oppilaitoskokoonpanoilla ja erilaisilla ohjelmasisällöillä.

Osaava-hankkeiden perustarkoituksena on ollut opettajien täydennyskouluttaminen. Täydennyskoulutuksen rinnalla laatutyö ja benchmarking ovat olleet hankkeiden täydentäviä teemoja.

Esimerkiksi Suomen suurimmassa Osaava-hankkeessa ”Opet oppii” on koulutettu lähes 1500 pääkaupunkiseudun kunnallisten kansalaisopistojen päätoimista ja tuntiopettajaa vuosien varrella. Vuonna 2015 hanke verkostoitui Helsingin yksityisten kansalaisopistojen Osaava Helsinki -hankkeen kanssa. Hankkeet toteuttavat yhdessä koulutuksia ja kehittämistyötä.

Itä-Suomessa toimi DigiOsaava vapaa sivistystyö -hanke. Hankkeen tavoitteena oli avata digitalisoituminen toimijoille mahdollisuutena kehittää omaa työtään ja edistää opiskelijoiden oppimista sekä pitää kynnys digiympäristön hyödyntämiseen matalana. DigiOsaava vapaa sivistystyö -hankkeella vastattiin oppilaitosten toiminta-alueiden kasvamiseen erityisesti kuntien yhdistymisen seurauksena ja opintojen alueellisen saatavuuden varmistamiseen. Hanke antoi valmiuksia oppilaitostasolla kohdata uudet digitalisoitumisen haasteet ja mahdollisuudet.

Osaava-hankkeet ovat olleet pääosin kansalaisopistojen yhteishankkeita. Joissakin maakunnissa mukana on ollut kansanopistoja ja kesäyliopistoja. Harvinaisempia ovat olleet hankkeet, joissa kumppaneina on ollut myös ammatillisia oppilaitoksia. Eräissä tapauksissa vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat olleet mukana kaupungin hallinnoimassa yleissivistävän koulutuksen Osaava-hankkeessa.

7. Esimerkkejä oppilaitosten yhteisistä laatu- ja kehittämishankkeista

Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat tehneet yhteisiä laatu- ja kehittämishankkeita viimeisen vuosikymmenen aikana. Jyrki Jokinen arvioi Opetushallituksen toimesta vuonna 2010, mikä on ollut vuosina 2005–2008 toteutettujen laatu- ja kehittämishankkeiden vaikuttavuus. Jokinen löysi sekä 1. asteen että 2. asteen tuotoksia, mutta myös generatiivisia ja infrastruktuuriin vaikuttaneita tuloksia.

Seuraavassa on muutamia esimerkkejä viime vuosina toteutetuista laatu- ja kehittämishankkeista. Ne antavat kuvan siitä, millaisia hankkeita on toteutettu. Hankkeet on rahoitettu pääosin Opetushallituksen laatu- ja kehittämisavustuksella. Myös esimerkiksi ESR-rahoitusta on käytetty.

Mikkelin kansalaisopisto, Mäntyharjun kansalaisopisto ja Otavan opisto (asiantuntijaroolissa) ja Pieksämäen seutuopisto ovat rakentaneet Lake-avustuksella ns. avoimen lähdekoodin kansalaisopistoa, joka mahdollistaa ensi vaiheessa opistojen yhteistyön opetuksen ja verkko-opetuksen kehittämisessä, opettajien yhteistyöverkoston luomisessa, opistojen hallinnon sekä laatu- ja itsearviointityön kehittämisessä, erityisryhmien opettamiseen liittyvän pedagogiikan kehittämisessä ja soveltamisessa sekä muiden tietoyhteiskuntavalmiuksien parantamisessa. Erillisenä osa-alueena on lukioiden kanssa tehtävä oppilaitosyhteistyön kehittäminen. Kehittämistyön tuloksena on tarkoitus jakaa avoimesti opistojen kesken kehittämisajatuksia, oppimateriaaleja sekä laatu- ja arviointityöhön liittyviä menetelmiä ja käytäntöjä. Pitemmän aikavälin tavoitteena on avata ympäristö kaikkien kansalaisopistojen käytettäväksi avoimen lähdekoodin periaatteella.

Suonenjoen seudulla toteutettiin Pöhinää pönttöön - aktiivisen kansalaisen työkalupakki -hanke. Siinä olivat mukana Sisä-Savon kansalaisopiston lisäksi OK-opintokeskuksen Itä-Suomen toimisto ja Snellman-kesäyliopisto. Hankkeen avulla mm. selvitettiin yhdistystoimijoiden koulutustarpeita ja kerättiin kehittämisideoita, järjestettiin vaalipaneelit, toteutettiin Osallisuuden ässät -seminaari ja laaditaan kansalaisuuden edistämisstrategia.

Länsi-Uusimaan ESR-hanke ”Opin Ovi” keskittyi viiden vuoden ajan alueen aikuisoppilaitosten opinto-ohjaukseen, opintojen markkinointiin sekä verkostoitumiseen. Mukana olivat Hiiden Opisto ja eri aikuiskoulutusorganisaatiot. Hankkeen puitteissa järjestettiin yhteisiä tapahtumia aikuisopiskelijaviikolla. Hanke jatkuu verkostoyhteistyönä ilman rahoitusta. Tapaamisia on 3–4 vuodessa.

Opintokeskukset toteuttivat yhteistyössä kansalaisvaikuttamisen edistämishankkeen ESR-rahoituksella. Hankkeen avulla nostettiin esille kansalaisjärjestöjä osallistumisen ja vaikuttamisen areenoina ja väylinä. Hanke tuotti opintomateriaalia, webinaarisarjan sekä osallistu.fi-vaikuttamissivuston.

Solvallan urheiluopisto ja Urheiluopisto Kisakeskus käynnistivät yhteistyössä ammatillisen koulutuksen kuntayhtymän kanssa liikunnan ja terveyden edistämisen hankkeen vuonna 2015.

Kesäyliopistot toteuttivat yhteisen tiedottamisen kehittämishankkeen. Hankkeessa sovittiin viestinnän strategiasta, tiedottamiskanavista sekä sorvattiin kesäyliopistojen yhteistä ydinviestiä.

Kansanopiston ja kansalaisopiston rakenteellisesta uudistushankkeesta käy esimerkkinä Kuusamo-opisto, joka aloitti toimintansa vuoden 2011 alussa. Perinteikkäällä kansanopiston kampuksella toimivan opiston yhteydessä toimii myös Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopiston Kuusamon toimipaikka. Kaikki kolme oppilaitosta käyttävät yhteisiä henkilöstö-, tila- ja opetusvälineresursseja. Paikallisesti ne toimivat myös yhteisen johdon ohjauksessa. Jokaisella oppilaitoksella on oma koulutuksellinen profiilinsa, joka määrittyy erilaisista valtionosuusjärjestelmistä ja kunkin oppilaitoksen omasta perinteestä, mutta yhdistymisellä koottiin pienten oppilaitosten resurssit yhteen, jolloin saatiin osaamispääoman kasvua, kustannustehokkuutta, toiminnallista työnjakoa ja yhteistä hanketoimintaa. Opistoa ylläpitävän kannatusyhdistyksen hallinnossa ovat mukana henkilöjäsenten lisäksi kaupungin ja kesäyliopiston edustajat.

Vanhoillislestadiolaisen herätysliikkeen kristillisten arvojen pohjalta toimivat Jämsän Kristillinen Kansanopisto, Ranuan kristillinen kansanopisto ja Reisjärven kristillinen opisto solmivat vuonna 2011 konsortiosopimuksen. Sen tavoitteena on yhteisen vision pohjalta kehittää ja vahvistaa opistojen yhteistyötä niin, että opistot kykenevät vastaamaan muuttuviin haasteisiin. Opistoilla on viisi yhteistä strategista tavoitetta vuosille 2016–2020. Niiden etenemistä tukee kolme yhteistä kehittämisryhmää (pedagogiikka, henkilöstö sekä talous ja viestintä). Opistojen yhteistyötä koordinoi kolmesti vuodessa kokoontuva toimikunta. Pisimmälle yhteistyö on edennyt taloushallinnossa: opistoilla on yhteinen taloushallintopäällikkö ja yhteinen taloushallinto-ohjelma. Myös koulutusten markkinointiyhteistyötä on tehty jo pitempään.